

Kognitio ja ikääntyneen asiakkaan osallistuminen RAI-arviointiinsa

Asiakkaat ja sote -webinaari 2022: Asiakasosallisuus sote-uudistuksessa

Maarit Lind, kehittämispäällikkö

15.3.2022

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Lähtökohdat

- RAI-arviointi on lakisääteinen asiakkaiden palveluntarpeen, toimintakyvyn, terveydentilan ja voimavarojen selvittämisen työväline.
- Arvioinnista saatava CPS (0-6)-mittari kertoo asiakkaan kognitiivisesta toimintakyvystä hänen lähimuistin, ymmärretyksi tulemisen, päätöksentekokyvyn, itsenäisen syömisen ja tajunnan tason osalta.
 - Auttaa tunnistamaan asiakkaan kognition heikkenemisen ja mahdollisen muistisairauden sekä muistisairauden vaikeusasteen.

Tutkimusasetelma

- Selvitimme asiakkaiden osallistumista RAI-arviointiinsa ja asiakkaiden kognition yhteyttä osallistumiseen. Taustalla vaikuttavat iäkkäiden palveluita säätelevät lait, laatusuositukset, eettiset ohjeet ja RAI-arviointikäsi kirjat.
- Tarkastelussa oli THL:n RAI-HC ja -LTC-arvioinneista kertynyt tutkimusaineisto vuodelta 2018 (yhteensä 53 089 RAI-arvioitua asiakasta 2 474 toimintayksikössä).
- Ilmiötä tarkasteltiin CPS (0-6) Cognitive Performance Scale-mittarilla, jossa 0 tarkoittaa hyvää kognitiota ja RAI-laatuindikaattorilla "Asiakas ei itse osallistunut arviointiin, %".

Mitä saimme selville?

Keitä asiakkaat olivat?

- Valtaosa RAI-arvioituista asiakkaista oli kotihoidon (49 %) ja tehostetun palveluasumisen (41 %) asiakkaita.
- Joka kymmenes arvioituista oli vanhainkotihoidon, palveluasumisen tai terveyskeskuksen vuodeosaston asiakkaita.
- Asiakkaista naisia oli yli puolet (69 %) ja asiakkaiden keski-ikä oli 83 vuotta. Heidän palvelunsa keskimääräinen kesto oli kolme vuotta.

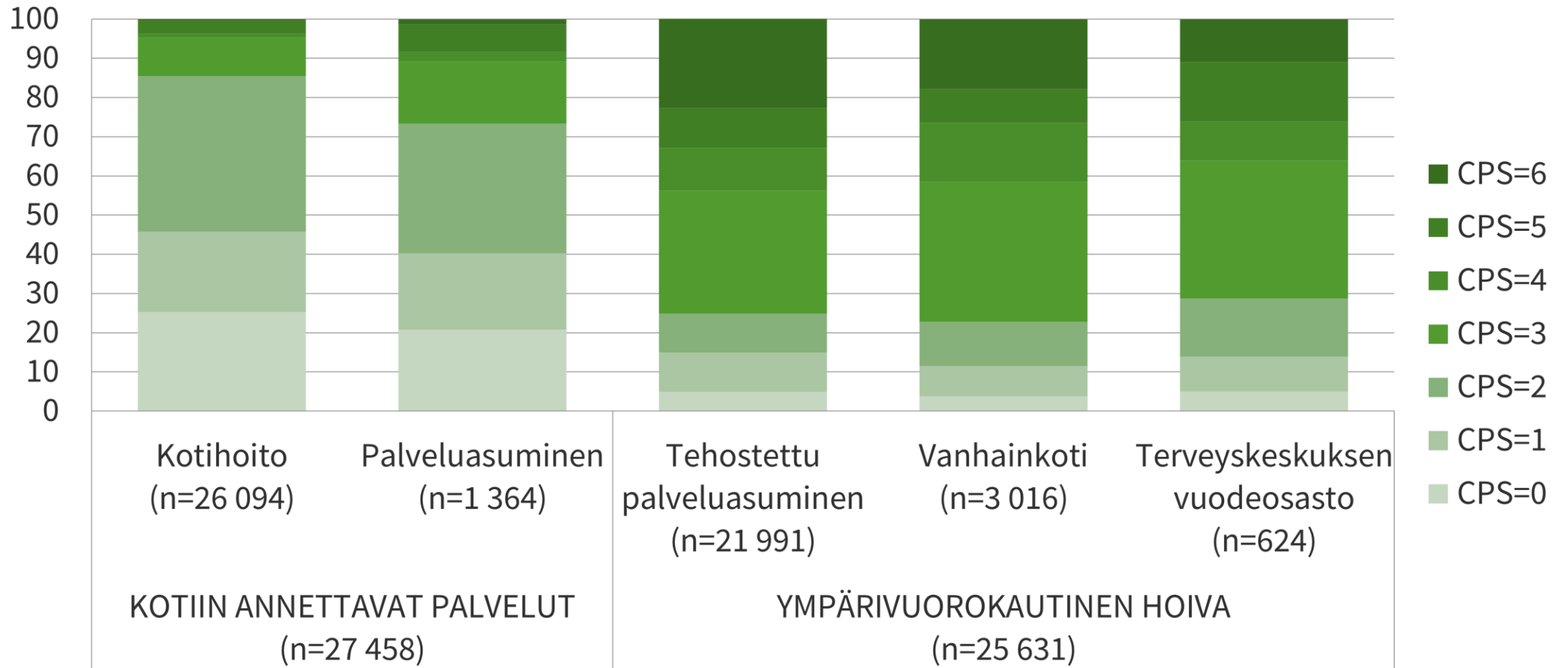
RAI-arvioidut asiakkaat palvelutyypeittäin

Palvelu	Palvelutyyppi	(%)	(n)
Kotiin annettavat palvelut	Kotihoito	49	26 094
	Palveluasuminen	3	1 364
Ympäri vuoro- kautinen hoiva	Tehostettu palveluasuminen	41	21 991
	Vanhainkotihoito	6	3 016
	Terveyskeskuksen vuodeosasto	1	624
Kaikki palvelut		100	53 089

Millainen oli asiakkaiden kognitiivinen toimintakyky?

- Kaikissa palveluissa oli erilaisen kognitiivisen toimintakyvyn omaavia asiakkaita (CPS 0–6). Suurin ryhmä olivat asiakkaat, joilla kognitio oli heikentynyt keskivaikeasti (CPS = 3).
- Asiakkaista puolella kognitio oli lievästi tai keskivaikeasti heikentynyt (CPS = 2–3). Kolmasosalla ei ollut kognitiivisia häiriöitä tai häiriö oli enintään yhdessä toiminnossa (CPS = 0–1). Viidesosalla kognition heikkeneminen oli keskivaikeasta/vaikeasta erittäin vaikeaan (CPS = 4–6).
- Asiakkaat, joilla kognitio oli heikentynyt vaikeasti tai erittäin vaikeasti (CPS = 5–6), olivat suureksi osaksi ympärivuorokautisen hoivan asiakkaita.

Asiakkaiden kognitiivinen toimintakyky (CPS 0-6), %

Missä määrin asiakkaat osallistuivat RAI-arviointiinsa?

- Arviointeja tehtiin yhteensä 2 474 toimintayksikössä.
 - Toimintayksiöittäin tarkasteltuna paljastui yksiköitä, joissa yksikään asiakas ei osallistunut (15 %) ja toisaalta myös sellaisia, joissa kaikki osallistuivat (10 %) arviointiinsa.
- Kaikista arvioidusta asiakkaista lähes puolet (40 %) ei osallistunut RAI-arviointiinsa.
 - Yli puolet ei osallistunut tehostetussa palveluasumisessa (64 %) ja terveyskeskuksen vuodeosastoilla (53 %).
- Arviointiin osallistuminen ei ole merkittävästi muuttunut vuoden 2018 jälkeen (RAI-vertailutietokannat 2022).

Asiakkaiden RAI-arviointiin osallistumisen toimintayksiköittäin

Toimintayksikkö	(n)	(%)
Kaikki asiakkaat osallistuvat arviointiin	247	10 %
Kaikista asiakkaista yli puolet osallistui arviointiin	1023	41 %
Kaikista asiakkaista alle puolet eivät osallistuneet arviointiin	790	32 %
Yksikään asiakas ei itse osallistunut arviointiin	373	15 %

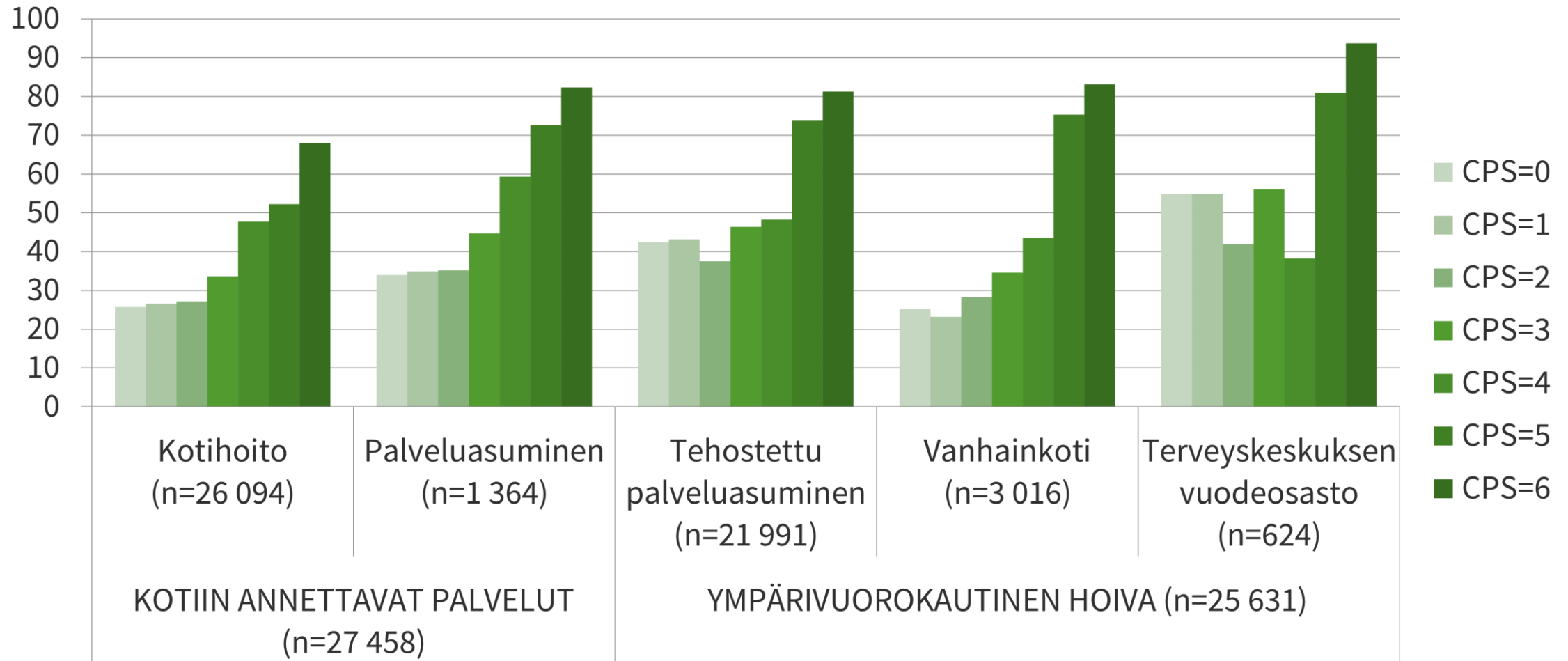
Asiakas ei itse osallistunut arviointiin, %

Palvelu	Palvelutyyppi	(%)
Kotiin annettavat palvelut	Kotihoito	29
	Palveluasuminen	40
Ympäri vuorokautinen hoiva	Tehostettu palveluasuminen	64
	Vanhainkotihoito	46
	Terveyskeskuksen vuodeosasto	53
Kaikki yhteensä		40

Miten asiakkaan kognitiivinen toimintakyky oli yhteydessä osallistumiseen?

- Asiakkaiden osallistuminen vaihteli heidän kognitiotasonsa ja saadun palvelun mukaan.
- Kaikissa palveluissa arviointiin osallistuivat harvemmin asiakkaat, joiden kognitio oli heikentynyt vaikeasti tai erittäin vaikeasti (CPS = 5–6).
- Arviointiin eivät aina osallistuneet asiakkaat, joilla ei ollut kognitiivista häiriötä tai se oli korkeintaan keskivaikea (CPS = 0–3). Tämä havaittiin kaikissa palveluissa.

Asiakkaan kognitio, kun asiakas ei itse osallistunut arviointiin, %

Mitä opimme ja oivalsimme?

- RAI-arviointi on parhaimmillaan vuorovaikutustilanne, jossa asiakas tulee kuulluksi, hänen näkemyksensä ja kokemuksensa kirjataan.
- Osallistuminen vaihtelee ja se on usein yhteydessä asiakkaan heikentyneeseen kognitioon.
- Tarvitaan lisää tutkimusta ja kehittämistoimia, jotta vähäisen osallistumisen syyt voidaan selvittää ja luoda keinoja asiakkaiden osallistumisen varmistamiseksi.
- Osallisuus ja puhevalta itseä koskevissa asioissa on meidän jokaisen oikeutemme.

Kiitos mielenkiinnosta!

Alkuperäistutkimus:

Kognitio ja iäkkään asiakkaan osallistuminen RAI-arviointiinsa (2020).

Lind M., Noro A, Havulinna S. & Mäkelä M.
Lääkärilehti 40/2020, 2067 – 2070.

VINKKI:

THL:n RAI-verkkokoulussa opiskelet RAI-välineiden ja RAI-tiedon käyttöä.

[Kuvat: Maarit Lind 2022.](#)